

Село Луко. Ліс.

Тут, на північній стороні села, на розбіжжі ґрунтових доріг, стоять хрести.

Великі і маленькі.

Пригірок біля них загороджений жердинами. Дика груша і стара сосна із сосновим лісом, обступили їх, як охорона. Під хрестами на землі – жовті бідончики, миски, скляний, досить непоганий, посуд. А самі хрести повністю обвішані рушниками, вишитими і купленими в магазині, хустками, стрічками різних кольорів, фартухами і вишитими фартушками. Є тут чиясь спідниця і безрукавка, а, може, то колись була фуфайка...

Їдуть сюди люди.

Їдуть з Білорусії і далеких українських міст.

Передають через знайомих стрічки, рушники, їжу. І все ради одного — щоб зцілитися, щоб задумане збулося, щоб мати дітей, щоб чоловік не пив, щоб жінка не гуляла, щоб господарство велося. Можна в це вірити, можна й не вірити, але той факт, що одне одному переказує і сюди їдуть люди, і чіпляють ті "ленточки", говорить сам за себе.

Мені особисто теж мало вірилося. Але зацікавило таке.

Жінку з Львівської області направив дід - характерник, який в наших краях ніколи не бував, але знає, що є таке місце "Старці" і стоять там "Хрести". То треба до тих Хрестів добратися, покласти милостиню, зробити ще 40 хороших справ протягом двох тижнів, і буде у тебе дитинка. Дійсно, після поїздки в наш край, львів'янка привела хлопчика, хоча спеціалісти навідріз стверджували, що дітей у неї не буде. Вона з чоловіком чесно прожила 18 років. Де вони тільки не об'їздили? Де почують, що Хтось помагає, туди їдуть. На цей раз вона їхала сама. Посадили її в Антонівці на поїздок, а не сказали, де вийти. Доїхала вона аж до Білого.

Давай добиратися назад. Стріла по дорозі чоловіка з фурманкою, і ледве його впросила, (пообіцяла заплатити) аби він відвіз її до тих Хрестів...

З Сарн батьки шукали сина, який з ними посварився і поїхав з жінкою, набагато старшою за нього, у світ. Вони теж приїжджали в Луко, залишили милостиню. Потім розповідали, що після повернення додому, син подзвонив із Росії і розказав таке. У ввсні до нього три ночі підряд приходили худі і бідні люди, і все наказували передати якийсь листочок матері чи батьку. Син подумав: "Чи не трапилося, бува, що із батьками?" — і подзвонив.

А це вже розповідала мені Надя-луківка. Вона довго не могла піднятися. Хоча й вийшла заміж, мала дітей, але то така була в неї житка -- мука одна. Приїхала одного разу на Проводи в рідне село, побула на кладовищі, взяла хустинку і пішла до Хрестів. Казала, по дорозі все своє життя "передумала". Дійшла до тих Хрестів, зав'язала на одному із них хустину, і розгубилася, забула за чим йшла. І замість того, щоб попросити донькам хорошу пару, випалила: "Щоб я заміж вийшла!" Потім сама з себе сміялася: "Це ж треба, щоб таке з губи вирвалося! Є ж чоловік, діти..." Поїхала додому. Через деякий час помирає її чоловік, їде вона на сезон, і там ...виходить заміж. Її дочки розповідали, що дядько той добрий, колишній військовий, і хороший господар.

То що то за Хрести? В Лукому та сусідніх селах розповідають багато легенд про це урочище Старці і ті Хрести. Але всі сходяться в одному.

Було це після 1861 року, коли воля прийшла і землю почали бідним роздавати. Кріпаки, одержавши "вільною" тікали з маєтків своїх панів що подалі. Тоді сім'ями люди кинулися нового місця шукати. Переказують, що в той рік така страшна зима була, а такий "мор" на людей і худобу ходив, страшно подумати... А заметілі були такі, що хати і хлеви так позамігало, що селяни мусили "нори" в снігу робити, щоб до худоби дістатися. Колодязі і криниці повимерзали. Сніг на воду топили. Дуже тяжка була зима.

От після неї, як пішла відлига, поїхали хуторяни в ліс. І натрапили там на кучечку мертвих людей.

Вони сиділи, притулившись одне до одного: дід, жінка, старші і маленькі діти. Сиділи так, наче присіли перепочити. І заснули. Бідно вдягнені, як старці. Чи з голоду, чи з холоду, вони не дійшли до перших хат всього 5 кілометрів.

Пройшла така сувора зима. Але їх не зачепили вовки, не рознесли інші хижі звірі. До них хуторяни близько не насліділися підійти, бо боялися чуми чи ще якоїсь хвороби.

Але чутка полетіла від села до села. І коли зібралися люди, щоб їх похоронити, а вже надворі стояла теплинь, всі помітили, що найдені мерці, виглядають мов живі.

Приїхав православний священник. І коли почали хоронити, то в діда випала іконка.

Її потім прибили на вищому хресті. Священник сказав, що то була сім'я руських старообрядців. Куди вони йшли, куди добиралися, це вже залишилося таємницею, яку вони забрали з собою в могилу.

Та пам'ять про Хрести живе. Кожне покоління лукивчан і жителів сусідніх сіл поновлюють ті хрести, доглядають, носять їжу. І просять Бога, щоб рідні й близькі з далеких країв добиралися вчасно додому, щоб ніколи і нікому з їхнього роду не довелося помирати голодною і холодною смертю.

Записала Галина Тетєнєва